

Møte mandag den 7. oktober 2013 kl. 13

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr. 2):

1. Referat
2. Innstilling fra fullmaktskomiteen om representantenes fullmakter (Innst. 1 S (2013–2014))

Presidenten: Representanten Karin Andersen, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Det foreligger to permisjonssøknader:

- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Ingrid Heggø i dagene 7.–8. oktober for å delta i avsluttende møter i Den Interparlamentariske Union i Genève
  - fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Jørund Rytman i tiden fra og med 7. oktober til og med 9. oktober for å delta som valgobservatør under presidentvalget i Aserbajdsjan
- Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:

For Buskerud fylke: Tone Heimdal Brataas

For Sogn og Fjordane fylke: Tor Bremer

Presidenten: Tone Heimdal Brataas og Tor Bremer er til stede og vil ta sete.

Sak nr. 1 [13:01:00]

Referat

(2) Fullmaktskomiteen melder å ha valgt Marit Nybakk til leder, Sylvi Graham til første nestleder og Anders Anundsen til andre nestleder.

Enst.: Vedlegges protokollen.

Sak nr. 2 [13:01:13]

Innstilling fra fullmaktskomiteen om representantenes fullmakter (Innst. 1 S (2013–2014))

Marit Nybakk (A) [13:01:32] (komiteens leder og ordfører for saken): Retten til å avgi stemme basert på prinsippet om frie og hemmelige valg er en hjørnestein i vårt demokrati: den enkelte velgers rett til å stemme etter overbevisning, trygghet for at den stemmen man avgir, betyr noe – at den teller – at stemmen ikke kan bli forkastet, at valgloven sikrer reell stemmerett, at valgsystemet er basert på den nødvendige organisering og kompetanse for å få dette til.

Vårt demokrati er stabilt og innarbeidet. Neste år fyller

Grunnloven og vårt parlament 200 år, i år feirer vi 100 år med allmenn stemmerett for kvinner.

Etter et stortingsvalg utferdiger riksstyret fullmakter for alle stortingsrepresentanter og vararepresentanter. Fullmaktene sendes til Stortinget, og Grunnloven § 64 bestemmer at det er Stortinget som skal godkjenne og bedømme lovligheten av fullmaktene, dvs. avgjøre om vi alle er gyldig valgt.

En enstemmig fullmaktskomité og en enstemmig forberedende fullmaktskomité har innstilt på godkjenning av fullmaktene. Helhetsinntrykket av valget er at det stort sett ble godt og effektivt gjennomført i kommunene, og at fylkene har foretatt en grundig kontroll. Men enkelte ting har vi likevel valgt å måtte sette fingeren på. Komiteen understreker faktisk at uoppmerksomhet og slurv fra valgfunksjonærer kan få, og har muligens fått, uheldige konsekvenser. Komiteen mener også at det må være nulltoleranse for svikt i de grunnleggende handlingene som ifølge valgloven § 9-5 skal gjennomføres av stemmestyret. Det dreier seg om avkryssing i manntallet og stemping av stemmeseddelen, manglende stempel eller at stemping utført med så lett hånd at den ikke er synlig, flere steder har ført til at stemmeseddelen er blitt forkastet. Det er faktisk den forkastelsesgrunn som forekommer oftest. Det spørsmålet man kan stille seg, er om arbeidstiden til valgfunksjonærene har vært for lang – fra kl. 9 om morgenen til alt var talt opp ved midnatt var f.eks. situasjonen i deler av Oslo.

Vi har også eksempler på at stemmesedler ikke var pakket forsvarlig, og at forsendelsen ikke var forseglest. Derfor ber komiteen om at kommunene må innskjerpe rutinene på akkurat dette området.

Komiteen understreker generelt at gode rutiner må innprentes, slik at det ikke svikter i de selvfølgelige, enkle handlingene – som f.eks. at en seddel har tydelig stempel før velgeren får legge den i urnen.

En nøkkelfaktor for en korrekt, sikker og effektiv avvikling av valget er også god opplæring av valgfunksjonærene og stemmestyrene. Det enkelte stemmestyre må ha tilstrekkelig kunnskap om valgregelverket for å kunne ta stilling til hvordan en stemmegivning skal håndteres når en velger ikke tilhører en såkalt normalkategori, altså en som både står i manntallet og som har med seg både valgkort og legitimasjon.

Selv om det er vanskelig å gardere seg fullstendig mot enkelte feil og mangler, må det forutsettes kvalitet i alle faser av valgarbeidet. Dette er også en forutsetning for velgerens tillit til valgsystemet vårt, og det inkluderer selvfølgelig et godt, gjennomarbeidet og hensiktsmessig regelverk.

En av endringene i valgloven foran høstens valg var innføring av en forenklet prosedyre ved forhåndsstemmegivningen for velgere som avlegger forhåndsstemme i den kommunen de er manntalsført. Disse velgerne avgir som hovedregel stemme på samme måte som ved valgtinget, forutsatt at stemmemottakeren kan krysse direkte av for velgeren i det elektroniske manntallet før stemmeseddelen stemples og legges i urnen – i stedet for å bruke stemmeseddelkonvolutt og etterfølgende godkjenning av stemmegivningen.

Elektronisk avkryssing i manntallet ved forhåndsstemmegivningen inngår i det nye elektroniske valgadministrative systemet, forkortet EVA, som ble tatt i bruk for første gang ved dette valget. På valgtinget benyttet 15 kommuner elektronisk avkryssing. I tillegg til et landsomfattende manntall inneholder EVA et system for skanning av stemmesedler som ble benyttet av ca. 100 kommuner og alle fylkeskommunene ved deres kontrolltelling. Alle valgdata og valgresultater hentes nå ut av EVA-systemet.

Det har også vært igangsatt et omfattende opplæringsprogram – det tror jeg også vi skal understreke – når det gjelder akkurat dette. Noen valgfunksjonærer kan ha opplevd det som krevende å sette seg inn i det nye valgtekniske systemet. Det er viktig at brukerne blir lyttet til i forbindelse med den videre utviklingen av EVA og i måten opplæringen foregår på.

Det er altså påpekt en del systemfeil og kilder til feilregistreringer. For å få et godt grunnlag for å foreta nødvendig utbedring og kvalitetssikring før kommende valg mener komiteen at hele det valgadministrative systemet EVA bør evalueres – inkludert opplæringsprogrammet.

Komiteen mener også at informasjonsbehovet for velgerne om framgangsmåten ved valg ikke må undervurderes, og at det må satses offensivt på et godt opplegg for dette i forkant av et valg. Det finnes eksempler på at velgere legger flere stemmesedler inni hverandre og glemmer å sjekke om de står i manntallet. Dette bør kunne unngås.

På samme måten som for fire år siden har komiteen registrert, og blitt gjort oppmerksom på fra flere fylker, at enkelte velgere som har ønsket å gjøre endringer på stemmeseddelen, ikke har forstått hvordan de skulle gå fram. La meg legge til at det ikke har noen innvirkning på hvem som ble valgt, dette er rent symbolsk. Det kan tilføyes at OSSE og deres valgobservatører mener at så lenge dette ikke har innvirkning, er det kanskje heller ikke noe vi bør ha. Men jeg vil vise til en tidligere behandling i Stortinget på vårparten angående valgloven, hvor man ber om at man evaluerer eller går igjennom dette med stryking og kumulering.

Vi har fått inn rapporter som tyder på at folk som ønsket å gi personstemme, altså å kumulere, naturligvis har satt et kryss – og så har de strøket i stedet. De samme innmeldingene fikk vi i 2009, og dette dreier seg om at kryssing er måten man kumulerer på ved kommunevalg. Komiteen mener at dette ikke kan løses ved informasjon, det må løses ved å endre utseendet på stemmeseddelen.

Vi er selvfølgelig klar over at ulike regelverk for å avgi personstemme ved henholdsvis kommunestyre- og fylkestingsvalg og stortingsvalg er bakgrunnen for ulik utforming av stemmesedlene. Likevel: Komiteen legger til grunn samme oppfatning som både den forrige fullmaktskomiteen – altså for fire år siden – og kontroll- og konstitusjonskomiteen har hatt angående denne problemstillingen. Vi har derfor i innstillingen bedt departementet om å bidra til at stemmesedlene ved framtidige valg utformes slik at velgerne ikke skal sette kryss i en rute for personstemme ved kommunestyre- og fylkestingsvalg,

og for stryking ved stortingsvalg. Dette er egentlig enkelt og burde være kurant, men vi gjentar dette nå og håper at vi får en bedre utforming av stemmesedlene om fire år.

Til slutt vil jeg kommentere en uheldig sak som det fra mange hold – med rette – har blitt satt kritisk søkelys på. Det er selvfølgelig det at så mange forhåndsstemmer ikke ble godkjent fordi de kom for sent fram. Kommunal- og regionaldepartementet gjennomførte på denne bakgrunn en spørreundersøkelse i alle kommunene. Den viste at minst 1 653 forhåndsstemmer ble mottatt etter fristen kl. 21 valgkvelden, og dermed ble forkastet. Dette skjedde til tross for at det ser ut til at de fleste kommuner fulgte bestemmelsen i valgforskriften § 27 og sendte forhåndsstemmegivningen med A-post. Men tenk igjennom: Det er fredag kveld, og dette skal altså komme fram innen mandag kl. 21. Uansett er det klart at dette er uakseptabelt og må unngås i framtidige valg.

Komiteen mener, på samme måte som fullmaktskomiteen mente for fire år siden, og i likhet med riksvalgstyret, at både regelverk og forsendelsesrutiner må evalueres, og at det må fremmes forslag om tiltak som kan sikre at forhåndsstemmer avgitt utenfor egen kommune kommer fram i tide. Ellers må man rett og slett avslutte forhåndsstemmegivningen en dag før.

La meg da legge til at det er ingenting som tyder på at innkomne stemmer som ikke ble godkjent, har hatt noen betydning for valgresultatet, heller ikke i Hordaland. Det har for øvrig både riksvalgstyret og komiteen sagt seg enig i, bare så vi understreker det. Men dersom marginene ved dette valget hadde vært mindre, kunne det store antallet forkastede stemmegivninger fått betydning for valgresultatet. Det understreker alvoret, og at det må tas grep for å unngå at vi kommer i samme situasjon en gang til. Velgerne må kunne forvente at deres stemme kommer fram tidsnok, når de avgir stemme innenfor fristen som myndighetene har fastsatt.

Komiteen har også pekt på det problematiske i at mesteparten av forkastelsene på grunnlag av for sent innkomne stemmer ikke framkom i statistikken i EVA. Dette er særlig uheldig fordi statistikken er grunnlag for kontrollen med valget. Komiteen ber derfor departementet om å se til at det etableres bedre rutiner, både for registrering og for rapportering til fylkesvalgstyrene av for sent innkomne stemmer.

Så helt til slutt: I tolv kommuner har det ved dette valget ved prøveordning vært mulig å stemme hjemme fra kjøkkenbordet på pc. Jeg vil understreke at dette har vært veldig omstridt i Stortinget. Dette ligger ikke inne i innstillingen, og vi har ikke behandlet det av den enkle grunn at dette skal evalueres og kommer senere til Stortinget, og da vil det bli behandlet – vil jeg tro – i kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Med dette vil jeg anbefale komiteens enstemmige innstilling.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt:

Fullmaktene for representantene og vararepresentantene for Østfold fylke, Akershus fylke, Oslo, Hedmark fylke, Oppland fylke, Buskerud fylke, Vestfold fylke, Telemark fylke, Aust-Agder fylke, Vest-Agder fylke, Rogaland fylke, Hordaland fylke, Sogn og Fjordane fylke, Møre og Romsdal fylke, Sør-Trøndelag fylke, Nord-Trøndelag fylke, Nordland fylke, Troms fylke og Finnmark fylke *godkjennes*.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Forlanger noen ordet før møtet heves?
– Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 13.14.
